

Otázka: Sociologie jako věda, společnost

Předmět: Společenské vědy, Sociologie

Přidal(a): kryska

Societas = společnost; logos = rozum, věda

A) SOCIOLOGIE JAKO VĚDA

- vznik 1. pol. 19. století - zakladatel Auguste Comte
- v Anglii Herbert Spencer

Definice:

- Věda o lidské společnosti a sociálních jevech
- Věda o společnosti jako systému, snaží se odhalit zákonitosti, na jejichž základě se společnost vytvořila a jimiž se řídí.
- Pátrá po hybných silách vývoje lidské společnosti

Předmět zkoumání:

- zkoumá člověka a společenské skupiny, ve kterých se pohybuje; společnost a její strukturu
- a) společnosti se liší kulturami, institucemi, organizací, strukturou

- b) sociologie je konkrétní – závěry se mohou vztahovat pouze ke společnosti, kde vznikly

Společnost:

- skupina jednotlivců, která je charakterizována společnými zájmy a může mít i svou vlastní kulturu a instituce
Členové společnosti: různé etnické skupiny; národ; občané státu; širší kulturní skupina (západní kultura)

Koncepce společnosti v historii:

- 1) archaická společnost – první společnost; nejstarší fáze lidské kultury; před neolitickou revolucí
- 2) tradiční společnost – má počátek v období dovršení neolitické revoluce
 - existence měst, dělba práce, sociální rozvrstvení (kasty, stavy)
 - obrovský vliv náboženství
 - zemědělství
- 3) moderní společnost – vzniká na přelomu 18. a 19. stol.
 - modernizace, industrializace, urbanizace
 - sekularizace společnosti (zesvědštění)
 - zrovnoprávnění lidí, vznik nových tříd
- 4) postmoderní společnost – vzniká v 60. letech 20. století (v ČR v 90. letech – kvůli železné oponě)
 - rozvoj služeb a přesun pracovních sil do terciéru; globalizace;
 - nové ekonomické dělení světa

Vývoj společnosti:

- 1) počátek lidské historie – člověk se vyčlenil z přírody a zakládá společnost
- 2) vydělení pastevectví a zemědělství
- 3) organizace společnosti – státy; preindustriální civilizace
- 4) průmyslová revoluce – přechod k industriální společnosti
- 5) vědeckotechnická revoluce
 - závěry jsou pouze pravděpodobnostní (něco může nastat, nebo nemusí)

- př.: Vláda zvýší přídavky na dítě. Toto může i nemusí vést ke zvýšení porodnosti.

Souvislost s ostatními společenskými vědami:

- a) filosofie - společná orientace na člověka; ovlivnila pozitivismus, marxismus, existencialismus, fenomenologii
- b) historie - postavení rodiny, školství
- c) ekonomie - tvoří podstatu společenského života; ekonomická situace odráží náladu lidí
- d) psychologie - sociální determinace psychiky
- e) antropologie - kultura a způsob života lidí
- f) politologie - volební chování lidí a mocenských struktur
- g) ekologie - dopad ekologických problémů na společnost (Jan Keller - problémy přírodovědné = sociální)

Emil Durkheim (1858 - 1917)

- věda o sociálních faktech (jsou vnější člověku, působí na něj nátlakem)
- sociální fakta - reálné skutečnosti, nezávislé na lidském vědomí; ovlivňují náš život: sociologický realismus

Max Weber (1864 - 1920)

- věda o sociálním jednání (smysluplné cílené jednání; orientované na druhé lidi)
- sociologický nominalismus - sociologie se má zabývat pouze jednáním, kterému lidé přisuzují smysl

Charakteristika sociologie jako vědní disciplíny:

- zabývá se rodinou, vzděláváním, nezaměstnaností, sexuálními vztahy, etapami života, rasismem, náboženstvím, založeno na vědeckém a kritickém zkoumání

- Dělení:
 - a) obecná sociologie – zkoumá obecný a teoretický základ a metody zkoumání
 - b) aplikovaná sociologie – zkoumá národ, etnikum, město, venkov, mládež...
 - c) sociologické disciplíny: stratifikace – sociální rozvrstvení; sociologie pohlaví; sociologie ekonomického chování; populační problémy

Metody sociologického výzkumu:

- shromáždění fakt a následné potvrzení nebo falzifikace (vyvrácení)
- postup od výchozích předpokladů (domněnek) k jejich analýze: vznik fakt, teoretických závěrů, prognóz

1. kvantitativní výzkum

- omezený rozsah o velkém počtu jedinců; redukce počtu vztahů mezi (statistika) jedinci
- snadné zpracování; generalizace na populaci; měřitelná pravdivost
- testování pravděpodobnosti na velkém vzorku respondentů

2. kvalitativní výzkum

- mnoho informací sledovaných na malém počtu jedinců
- problematická generalizace
- nejde o testování hypotéz, ale o hledání motivů, které stojí za jednáním lidí

Metody kvalitativního výzkumu:

- a) pozorování – každodenní život lidí
- b) analýza osobních dokumentů – osobní výpověď nebo úvaha, deník
- c) nestandardizovaný rozhovor – řízený rozhovor mezi respondentem a tazatelem
- Další dělení:
 - 1. metody zprostředkované výpovědí respondenta
 - dotazník, rozhovor, anketa, focus groups (preferenční ohnisková metoda)
 - 2. metody nezprostředkované respondentem
 - pozorování, analýza dokumentů

Faktory ovlivňující život společnosti:

- geografické – podnebí, půda (její bonita), fauna, flora
- vnější – sousední společnosti, předešlé podmínky (historické zkušenosti – vztah ČR x Německo; ČR x Slovensko)
- vnitřní – schopnosti lidí, zájmy a složení skupiny, rasy, etnika

Společenské normy:

společenské normy

- a) zvyky (určují, co se sluší a co ne)
- b) mravní obyčeje (určují, co je morální a co ne; mírou mravnosti je svědomí člověka)
- c) zákony (určují, co je v zemi přípustné a co trestné; míra zákonného a nezákonného chování)
- d) společenské tabu (to, co je ve spol. v rozporu s vědomím a morálkou; patologicky kriminální činy: kanibalismus, incest)

B) HISTORIE

August Comte (1798 – 1857)

- Kurs pozitivní sociologie – mělo být nastoleno harmonických sociálních vztahů
- stupnice věd: matematika → astronom. → F → CH → fyziologie → soc neuznává psychologii
- rozdělení:
 - 1) statika – zkoumá společenský řád, ideje, mravy
 - 2) dynamika – zkoumá vývoj společnosti
 - (3 etapy: teologická, metafyzická, pozitivní)

Herbert Spencer (1820 - 1903) - „Každý z nás patří do různé skupiny společnosti.“

- zakladatel sociologie v anglosaských zemích
- přirovnává spol. k organismům - vyvíjení od jednodušších forem
- podléhá zákonům evoluce; společenské změny vedou k diferenciaci spol.

Karel Marx (1818 - 1883)

- důsledný materialista: myšlenka je produkt mozku, nejvýše organizované hmoty
- teorie beztrždní společnosti, která nastane po sociální revoluci
- rozdělení společnosti do tříd, vývoj společnosti závisí na stupni vývoje výrobních sil (ekonomická determinace společnosti)
- teorie alienace - odcizení práce; plat za práci; to, co vyrobím si bere zaměstnavatel

Wilfredo Pareto (1848 - 1923)

- teorie elit (nejúspěšnější jedinci v každém oboru lidské činnosti)
- úspěch musí být statisticky zjiřitelný
- faktory ovlivňující lidskou společnost:
 - geografické, vnější (sousední spol.), vnitřní (schopn., dovedn., pocity)

Max Weber (1864 - 1920)

- základy politologické sociologie (moc, role jedince ve společnosti, byrokracie)

největší vývoj v USA

- velké sociologické výzkumy (patologické jevy, obyčejné jevy - prostorové rozmístění, předsudky)
- a) postupný zájem od makrosociálních (společnost) k mikrostrukturálním (rodina, parta) problémům

- b) sociometrické testy

50. - 60. léta 20. stol.

- funkcionalistická koncepce - „Jak se ve spol. udržuje řád.“
- konsenzus (nalezení smíru) - Parsons, R. Merton
- konfliktuální přístup - zabývá se soc. skupinami z hlediska zájmů, které uplatňují v převaze nad jinými skupinami (R. Collins)
- interpretativní přístup - trvání existence sociálních skupin (E. Goffman)

Čeští sociologové

- a) **T. G. Masaryk** (7. 3. 1850 - 14. 9. 1937)
 - studoval filosofii, psychologii ve Vídni
 - první přednášky sociologie na pražské univerzitě
 - náboženství a mravnost; kritéria mravnosti
 - Díla: Otázka sociální; Ideály humanitní; Česká otázka; Nutnost revidovati proces Polensky - hilsneriáda
- b) **Edvard Beneš** (1884 - 1948)
 - sociologie politiky
 - zabýval se problémem politického stranictví, dějinami idejí...
- c) **Josef Král** - pozitivismus

Současnost:

- a) Milan Petrušek
- b) Erazim Kohák
- c) Jan Keller - sociologie životního prostředí
 - * v ČSR byla sociologie zakázána: 1944 - Říší; 1949 - buržoazní a imperialistická pavěda až do roku 1990